

УДК 378.147:811.111-26

Череповська Т.В., к. філол. н., ст. викладач, **Падура М.Ф.**, професор[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів, Україна***НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАУКОВОГО СТИЛЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Статтю присвячено дослідженню оптимальних механізмів навчання студентів старших курсів та аспірантів особливостей наукового стилю англійської мови. Обґрунтовано необхідність такої діяльності в умовах сучасної глобалізації. Розглядаються причини виникнення труднощів у роботі з іноземними літературними джерелами та у перекладі української фахової термінології (зокрема, економічної та юридичної). Наведено перелік найбільш проблемних освітніх (академічних) термінів; продемонстровано лінгвістичне явище калькування; пояснено особливості адекватного перекладу лексеми “наука” та однокореневих слів у відповідних контекстах. У статті подаються відповідні тренувальні вправи (вибір правильного варіанта слова з декількох запропонованих, вправи на з’єднання та визначення коректності перекладу), а також ефективні методи організації навчального процесу. Пояснюється та ілюструється відповідними прикладами термін “неправдивий друг перекладача”. Зазначено принципи успішного написання резюме англійською мовою та наведено відповідний приклад. Запропоновано перелік виразів-кліше, характерних для наукового стилю англійської мови, зокрема написання анотації до статті, надано відповідний граматичний коментар. Сформульовано основні умови розвитку у майбутніх фахівців навичок наукового писемного мовлення. Накреслено основні напрямки подальшої роботи.

Ключові слова: науковий стиль, фахова термінологія, освітні терміни, академічна лексика, “калька”, автентична англійська мова, кліше, “неправдивий друг перекладача”, пасивна конструкція, активна конструкція.

УДК 378.147:811.111-26

Череповская Т.В., Падура М.Ф.*Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий имени С.З. Гжицкого, Львов, Украина***ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ НЕКОТОРЫМ ОСОБЕННОСТЯМ НАУЧНОГО СТИЛЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА**

Статья посвящена изучению оптимальных механизмов обучения студентов старших курсов и аспирантов особенностям научного стиля английского языка. Обоснована необходимость такой работы в условиях современной глобализации. Рассматриваются причины возникновения трудностей в работе с иностранными литературными источниками и при переводе украинской профессиональной терминологии (в частности, юридической и экономической). Подан перечень наиболее проблемных образовательных (академических) терминов; продемонстрировано лингвистическое явление калькирования; объяснены особенности адекватного перевода лексемы “наука” и однокоренных слов в соответствующих контекстах. В статье подаются соответствующие тренировочные

упражнения (выбор правильного варианта слова из нескольких предложенных, упражнения на соединение и определение корректности перевода), а также эффективные методы организации учебного процесса. Объясняется и иллюстрируется соответствующими примерами термин “фальшивый друг переводчика”. Указано принципы успешного написания резюме на английском языке и приведён пример. Предложен список выражений-клише, характерных для научного стиля английского языка, в частности написание аннотации к научной статье, представлен соответствующий грамматический комментарий. Сформулированы основные условия развития у будущих специалистов навыков научной письменной речи. Намечены основные направления дальнейшей работы.

Ключевые слова: научный стиль, профессиональная терминология, образовательные термины, академическая лексика, “калька”, аутентичный английский язык, клише, “фальшивый друг переводчика”, пассивная конструкция, активная конструкция.

UDC 378.147:811.111-26

Cherepovska T., Padura M.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj, Lviv, Ukraine*

TEACHING THE STUDENTS SOME PECULIARITIES OF ENGLISH SCHOLAR STYLE

The article is devoted to the research of optimal ways of teaching senior and post-graduate students the peculiarities of English scholar style. The necessity of such activity in the context of globalization is proved. The reasons of difficulties arising in dealing with foreign sources and translating Ukrainian professional economical or legal terminology into English have been considered. The most problematic educational (academic) terms have been listed; the linguistic phenomenon of inadequate word-to-word translation has been demonstrated; the peculiarities of the proper translation of the lexeme “science” and cognate words in different contexts have been explained. Practice exercises (choice of the right word among the proposed ones, matching and true-false drills) aimed to overcome the mentioned-above difficulties and efficient methods of educational process organization have been shown. The term “a translator’s false friend” is explained and illustrated with the help of corresponding examples. A list of clichés characteristic of the English scholar style (for instance, in resume writing) have been proposed; the grammar commentary has been given. The principles of successful summary writing in English have been stated. A correspondent sample has been proposed. The conditions of successful development of scholar writing skills have been pointed out. The aims for future work have been outlined.

Key words: scholar style, professional terminology, educational terms, academic vocabulary, “a calque”, authentic English, a cliché, a translator’s false friend, passive construction, active construction.

Вступ. Необхідність володіння іноземними мовами в умовах сучасної глобалізації, розширення міжнародних контактів не викликає сумнівів. Знання англійської як найпоширенішої у діловому світі, поряд із належною фаховою підготовкою та обізнаністю з комп’ютером, є обов’язковими вимогами для тих, хто прагне отримати хорошу роботу після закінчення навчального закладу.

Іноземна мова є також надійним помічником у дослідницькій діяльності, але за умови, якщо пошукувач знає особливості наукового стилю цієї мови. Тому, актуальним є дослідження факторів, що сприяють успішному засвоєнню не лише професійної лексики, але й академічної термінології та граматичних структур, властивих цій сфері мовлення.

Метою нашого дослідження є систематизація методів успішної лексичної підготовки студентів, навчання їх наукових термінів, а також способів подолання труднощів, пов'язаних із фаховою лексикою. **Матеріалами** дослідження слугуватимуть публікації останніх десятиліть, тлумачні словники англійської мови, а також двомовні словники економічних та юридичних термінів.

Методика навчання майбутніх економістів англійської мови надзвичайно актуальна [1; 2; 3; 4; 5]. У попередніх публікаціях ми розглядали питання специфіки викладання іноземних мов на економічних факультетах у т. зв. “немовних” вищих навчальних закладах в цілому [6], а також психологічні умови їхнього успішного вивчення [7]. У цьому дослідженні ми торкнемося таких трьох основних питань:

- 1) труднощі у використанні наукової термінології;
- 2) т. зв. “неправдиві друзі” перекладача фахової літератури;
- 3) навчання студентів написання резюме англійською мовою.

Американський лінгвіст Дон Пуфалт зазначає, що коли носії англійської мови чувають, як студенти з інших країн розмовляють нею, вони часто дивуються використанню слів та словосполучень, які дуже рідко або й зовсім не використовуються в англійськомовному світі. Або використовуються, але у інший спосіб [8, 57]. У багатьох випадках ці нестандартні вирази є дослівним перекладом відповідних фраз, або “калькою”. У своєму ґрунтовному дослідженні “Говоримо автентичною англійською” (“Speak Authentic English”) Дон Пуфалт та його український співавтор Василь Старко наводять безліч яскравих прикладів такого неадекватного слововживання. Візьмемо, скажімо, лексему “science” (наука), яка є ключовою для нашого дослідження. Не всі студенти знають, що англійське слово “science” не завжди відповідає українському слову “наука”. В англійській мові воно має вужче значення “природознавство”. При цьому, вживання слова “science” у множині (“sciences”) перекладається як “природничі науки” (наприклад, хімія – chemistry, біологія – biology, фізика – physics або астрономія – astronomy). Відповідно, будь-яка інша галузь наукового знання має вживатись з означенням: *medical science*, *linguistic science* та ін.

Аналогічно, слово “scientist” – це той науковець, який спеціалізується у якійсь природничій науці. Як бачимо, термін “науковець” українською мовою також має ширше значення, яке англійською мовою краще передавати словом “scholar” (експерт у якійсь галузі знань). Отже, економіка (economics), лінгвістика (linguistics), юриспруденція (legal science), філософія (philosophy) – це ті галузі, дослідники яких називаються англійською мовою “scholars”.

Нарешті, термін “scientific”. Зазначимо, що це поняття також часто перекладається неправильно. Тому варто запропонувати студентам таку таблицю [8, с. 39] для засвоєння найпоширеніших у науковому мовленні словосполучень:

Таблиця 1

| Термін | Неправильно | Правильно |
|---------------------|-----------------------|----------------------------------|
| Науковий керівник | Scientific supervisor | Research supervisor |
| Наукова конференція | Scientific conference | Research conference |
| Наукова стаття | Scientific article | Research paper/scholarly article |
| Наукова дискусія | Scientific discussion | Scholarly discussion |
| Наукова бібліотека | Scientific library | Scholarly library |
| Наукове товариство | Scientific society | Learned society |

Необхідно звернути увагу студентів на те, що словосполучення “a scientific supervisor”, “a scientific conference”, “a scientific article”, “a scientific discussion”, “a scientific society” є цілком правомірними, якщо йдеться про сферу природничих дисциплін.

Оскільки труднощі з перекладом академічних термінів виникають у студентів досить часто, пропонуємо на окремих практичних заняттях з іноземної мови такі вправи. У першій з них необхідно підкреслити правильний варіант з двох або більше запропонованих. Наголошуємо, що у деяких прикладах можливі дві відповіді.

Вправа 1.

1. She is our aspirant / post-graduate student.
2. This is the biggest lecture-hall / auditorium in our university.
3. He became a Candidate of Science / Kandydat Nauk / Doctor of Philosophy (Ph.D.) at the age of thirty-five.
4. His analysis was complex / comprehensive / overall.
5. Dr. Ivanenko's presented his fundamental / solid research.
6. Professor's supervision / control helped me to prepare my degree paper.
7. The report was genial / brilliant.
8. We specialize in humanitarian sciences / the humanities / the arts.
9. Let me answer the adversary's / the opponent's questions.
10. The research has prospects / a perspective.
11. We study at the Economics Faculty / the Faculty of Economics / the Economical Faculty.
12. This statement is principle / principled.
13. I would like to answer your replica / remark.

Під час перевірки правильності виконання завдання обов'язково пояснюємо студентам різницю між двома (трьома) запропонованими варіантами відповіді. Наприклад, “an aspirant” – той, хто чогось прагне (загалом), “a post-graduate student” – аспірант, той, хто прагне чогось досягти у науковій галузі.

У наступному завданні студентам необхідно з'єднати науковий термін з відповідним українським перекладом.

Після виконання цього завдання пропонуємо студентам скласти речення або діалоги для закріплення розглянутої лексики.

У теорії перекладу є термін, який буквально перекладається як “неправдивий друг перекладача” (“a translator's false friend”). Він означає слово в іншій мові, яке звучить або пишеться так, ніби його можна легко перекласти

відповідним словом мови перекладу, але фактично воно має абсолютно інше значення. Наприклад, слово “an academic” часто перекладається як “академік”. Насправді, в англійській мові воно означає студента чи викладача університету і вживається нечасто, а власне термін “академік” перекладається як “an academician”. Аналогічно викликає труднощі слово “академія” як назва вищого навчального закладу. Відомо, що до 2007 року університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького був академією. Коли до нашого навчального закладу приїжджали іноземці, вони не завжди розуміли, чому вищий навчальний називається академією, адже в англійській мові “an academy” – це спеціальний навчальний заклад на рівні між середньою та вищою школою; училище. Наприклад, “a military academy” – військове училище.

Вправа 2.

| | | | |
|-----|-----------------------------|----|--------------------------------|
| 1. | theses | a. | тези (статті) |
| 2. | thesis | b. | список використаної літератури |
| 3. | summary | c. | доповідач |
| 4. | abstract | d. | захист |
| 5. | key words | e. | зміст |
| 6. | manuscript | f. | дослідження |
| 7. | bibliography | g. | дисертація (однина) |
| 8. | contents | h. | червоний диплом |
| 9. | research | i. | дипломна робота |
| 10. | researcher | j. | магістерська робота |
| 11. | graduation with distinction | k. | дисертації (множина) |
| 12. | diploma paper | l. | магістратура |
| 13. | presenter | m. | вчена рада |
| 14. | defense | n. | рукопис |
| 15. | master's thesis | o. | дослідник |
| 16. | master's program | p. | ключові слова |
| 17. | academic council | г. | анотація |

Необхідно зазначити, що таких слів в англійській мові є надзвичайно багато. У наступному практичному завданні студентам пропонується визначити правильність перекладу окремої юридичної та економічної фахової термінології, відібраної нами на основі аналізу зазначеної вище праці Дона Пуфалта та Василя Старка [8], спеціалізованих словників економічних [9] та юридичних [10] термінів, перекладних англо-українських та українсько-англійського словників [11; 12; 13] та тлумачного словника англійської мови [14]. Якщо переклад правильний, необхідно зробити позначку “+” – правильно; “-” – якщо неправильно; “±” – варіант перекладу можливий, але значення не основне.

Після виконання завдання та відповідного аналізу пропонуємо студентам аналогічне завдання: перекласти українські терміни англійською (Вправа 4).

Досвід показує, що найбільше труднощів у студентів становлять терміни *authority*, *deputy*, *manufacture*, *obligation*, *sentence*, *гімн*, *кабінет*, *комунальний та матеріально*.

Написання анотації також потребує попередньої роботи зі студентами. Для цього пропонуємо їм перелік виразів-кліше, які найчастіше використовуються у наукових публікаціях іноземною мовою (табл. 2, 3).

Вправа 3.

| Термін англійською мовою | Варіант перекладу | +/-/± |
|--------------------------|-------------------|-------|
| accord | акорд | |
| action | акція | |
| advocate | адвокат | |
| agency | агенство | |
| authority | авторитет | |
| civil | цивілізований | |
| deputy | депутат | |
| human | гуманний | |
| legal | легальний | |
| manufacture | мануфактура | |
| mayor | майор | |
| obligation | облігація | |
| occupant | окупант | |
| officer | офіцер | |
| rent | рента | |
| resident | резидент | |
| sentence | сентенція | |

Вправа 4.

| Термін українською мовою | Варіант перекладу | +/-/± |
|--------------------------|-------------------|-------|
| гімн | hymn | |
| директор | director | |
| кабінет | cabinet | |
| кадри | cadres | |
| комунальний | communal | |
| конкурент | concurrent | |
| матеріально | materially | |
| ордер | order | |

Як видно із запропонованих вище таблиць, в англійському науковому стилі переважають пасивні конструкції, хоча формулювання тверджень в активному стані також можливе. Зауважимо, що в пасиві найбільш розповсюдженими є Present Indefinite Passive, Past Indefinite Passive та Present Perfect Passive. Як бачимо, написанню резюме передуює тривала робота над граматичним матеріалом, після якої пропонуємо студентам прочитати анотацію до однієї з публікацій у галузі економіки українською мовою [15, 87] та спробувати перекласти її англійською, використовуючи фрази з таблиць 2 та 3. На перехідному етапі можна дати завдання вставити пропущені фрази, виділені у нашій роботі курсивом.

Таблиця 2

Пасивні конструкції

| | |
|----------------------|---|
| Розглянуто ... | ... have (has) been discussed in the article. |
| Проаналізовано... | ... have (has) been analysed. |
| Досліджено... | ... have (has) been researched. |
| Розкрито... | ... is researched. |
| Встановлено... | ... have (has) been established. |
| Використано... | ... have (has) been used. |
| Вказано... | ... have (has) been pointed out. |
| Зазначено... | ... have (has) been indicated. |
| Запропоновано... | ... have (has) been proposed. |
| Описано... | ... have (has) been described. |
| Розраховано | ... have (has) been calculated. |
| Підтверджено, що... | It has been proved that... |
| Статтю присвячено... | The article is dedicated to... |
| Увагу акцентовано... | Attention is paid to... |
| Виявлено... | It has been revealed that... |

Таблиця 3

Активні конструкції

| | |
|---------------------|---|
| Розглянуто ... | The article deals with... The article aims at... |
| Аналіз засвідчив... | The analysis testifies... |
| Проаналізовано... | The article analyses... |

Результати дослідження. Матеріали, наведені у публікації, пройшли попередню апробацію на практичному семінарі для студентів та викладачів, учасників наукового товариства факультету економіки та менеджменту. Присутні виявили велику активність під час виконання завдань та зацікавленість у подальшій роботі.

Висновки. Для успішного засвоєння студентами професійної термінології та академічної лексики, необхідно використовувати комплекс навчальних вправ, які сформуєть у студентів звичку користуватися фаховими перекладними словниками, а також тлумачними словниками англійської мови, не покладаючись на інтуїцію, що часто перешкоджає адекватному сприйняттю змісту повідомлення через наявність тв. “неправдивих друзів перекладача” та закріплених у мові перекладу кальок, невластивих мові носіїв. Систематична тренувальна робота над перекладом анотацій англійською мовою дозволить сформувати у студентів навички грамотного та логічного викладу матеріалу.

Перспективи подальших досліджень стосуватимуться навчання студентів написання статей англійською мовою. Темою одного з наступних практичних семінарів планується проблема американського варіанту англійської мови (American English).

Література

1. Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики з урахуванням когнітивних стратегій / В. Д. Борщовецька // Іноземні мови. – № 1. – К., 2005. – С. 26-29.
2. Личко Л. Я. Формування у студентів-менеджерів англомовної професійно-спрямованої компетенції в говорінні / Л. Я. Личко // Іноземні мови. – № 1. – К., 2005. – С. 30-35.
3. Новоградська-Морська Н. А. Навчання майбутніх економістів аудіювання англомовної професійно спрямованої телевізійної інформації / Н. А. Новоградська-Морська // Іноземні мови. – № 2. – К., 2005. – С. 38-42.
4. Семенчук Ю. Комплекс вправ для навчання студентів економічних спеціальностей англомовної термінологічної лексики / Ю. Семенчук // Іноземні мови. – № 3. – К., 2004. – С. 24-32.
5. Скуратівська Г. С. Методичні рекомендації для навчання писемного англійського професійного мовлення студентів фінансово-економічних спеціальностей / Г. С. Скуратівська // Іноземні мови. – № 2. – К., 2002. – С. 25-26.
6. Падура М. Ф. Навчання студентів економічних спеціальностей англійської мови / М. Ф. Падура, Т. В. Череповська // Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького. Львів, 2006. – Том 8 (№ 2). Частина 5. – С. 170-178.
7. Череповська Т. В. Психологічні умови успішного вивчення іноземної мови / Т. В. Череповська, М. Ф. Падура // Науковий вісник ЛНУВМ та БТ. – Т. 10 – № 2 (37). – Ч. 5. – 2008. – С. 218-224.
8. Старко В. Ф. Говоримо автентичною англійською. Учбово-методичний посібник / В. Ф. Старко, Д. Пуфалт. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 192 с.
9. Herasymchuk Les. New Dictionary of Everyday Economy / Les Herasymchuk. – К.: Krynytsya Publishers, 2003. – 352 с.
10. Мисик Л. В. Українсько-англійський словник правничої термінології / Л. В. Мисик. – К., 1999.
11. Балла М. І. Англо-український словник / М. І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т. 1, 2.
12. Гороть Є. І. Англо-український словник / Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 1700 с.
13. Попов Є. Ф. Великий українсько-англійський словник / Є. Ф. Попов, М. І. Балла – Київ: Чумацький Шлях, 2006. – 704 с.
14. Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.
15. Падура М. Ф. Навчання студентів економічних спеціальностей англійської мови / М. Ф. Падура, Т. В. Череповська // Науковий вісник Львівської національної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького. Львів, 2006. – Том 8 (№ 2). Частина 5. – С. 170-178.

Рецензент – к.ф.н., доцент Костенко В.Г.